

tribuna | XAVIER DíEZ. Historiador

La «metàfora Deulofeu»

Alexandre Deulofeu aplicava mètodes matemàtics a l'hora de calcular durades i transicions pel que fa als diferents estadis dels quals passa una civilització. D'acord amb aquests càlculs, cada civilització tindria una durada d'uns sis segles i mig

Molt recentment l'historiador Enric Pujol ha coordinat un interessant llibre que recorda i divulga el pensament historiogràfic del figuerenc Alexandre Deulofeu (1903-1977). Aquest empordanès, company de generació i contertulià de Francesc Pujols o de Dalí, amb una sòlida formació científica, va elaborar una complexa teoria cíclica de la història que ara Pujol, conjuntament amb Jordi Casassas, Francesc Roca i el nét del biografiat, Juli Gutiérrez Deulofeu, rescaten de l'oblit i la indiferència dels ambients acadèmics. Les teories cíclics de la història parteixen d'un principi bàsic i consubstancial a la cultura occidental. Consistirien en l'acceptació que les societats humanes travessen fases d'ascensió, plenitud i decadència, com qualsevol altre organisme natural. Tot i que aquesta idea bàsica seria fàcilment compatible amb les creences socials majoritàries, no té avui cap aval acadèmic. Potser influïts encara pels principis hegelians i marxistes del progrés il·limitat, o per la desacreditada idea de la fi de la història de Fukuyama, els grans formuladors d'aquestes teories, com Otto Spengler o Arnold Toynbee, són estudiats a les facultats d'història més com a curiositats de la matèria que com a pensadors influents.

L'empordanès Deulofeu, en canvi, autor d'una obra en quantitat i qualitat comparable amb les de l'alemany i el britànic, ha estat menystingut pels administradors de la correcció acadèmica, i exiliat lluny de l'òlimp dels historiadors consagrats. Abans de sintetitzar el seu complex pensament, cal aclarir que una teoria historiogràfica, contràriament a l'error en què molts historiadors incorren, no és una teologia, un sistema rígid que

Homenatge a Alexandre Deulofeu, pensador i excalcalde de Figueres. / MANUEL LLADÓ.

permet explicar amb precisió qualsevol fenomen social. Més aviat es tracta de construccions intel·lectuals que han de servir per tenir criteris propis a l'hora d'interpretar el passat.

Fetes aquestes precisions, el pensament de Deulofeu resulta iconoclasta, especialment per la seva obsessió per aplicar mètodes matemàtics a l'hora de calcular durades i transicions pel que fa als diferents estadis dels quals passa una civilització. Segons aquestes idees, on l'autor contempla factors socials, polítics i especialment culturals, cada civilització tindria una durada d'uns sis segles i mig, passant per diverses coordenades entre igualtat-servitud, federalisme-imperi, ins-

piració-manierisme, fins reiniciar el procés. Aquestes concepcions, realment sorprenents, podrien ser perfectament ignorades si no fos perquè alguns dels seus pronòstics, contra tota lògica, s'han acomplert. Així, en plena dècada dels cinquanta va vaticinar el ressorgiment d'Alemanya (que avui només pateix una crisi d'assimilació de l'Est i la revolta de les seves elits contra el capitalisme renà), la decadència britànica i l'esfondrament de l'imperi soviètic. Així, també va endevinar el procés de deconstrucció de la consciència de classe treballadora i de l'erosió progressiva dels seus drets, tal com succeeix avui. Finalment, i com a profecia encara no acomplerta, va considerar el

2029 com a data per a una hipotètica independència catalana d'una Espanya en descomposició. De tota manera, més enllà del contingut d'aquest petit gran llibre, *La matemàtica de la història*, els autors ens conviden a analitzar tot allò que envolta un personatge tan desconegut com fascinant. Deulofeu, un home de ciència genial —l'Empordà deu ser una de les regions mundials amb major densitat d'aquesta mena de personatges—, encara que perifèric. La seva formació historiogràfica autodidacta, i la seva condició republicana, el van portar a l'exili francès, primer, i a l'exili interior després, en una vida reclusa a les perifèries del món cultural i polític. Lluny dels cercles de poder, elaborant la seva ambiciosa teoria tancat a la rebotiga de la seva farmàcia, va bastir tota una obra immensa que ell mateix publicà des de la seva pròpia editorial. Menyspreat pels acadèmics, ignorat pels polítics en el moment en què el Vichy català encimbellava un Vicens Vives que lloava les elits col·laboracionistes catalanes, Deulofeu va continuar sense defallir, amb les seves tesis tan polèmiques com originals. L'intel·lectual figuerenc, sense saber-ho, esdevé la metàfora de la nació de l'exili, de l'esperit resistent de les catacumbes sacrificada durant la transició per assegurar la transició del poder sense interferències. Perquè, certament, si alguna lliçó n'hem d'extreure és que un país i la seva cultura difícilment pot viure sense l'aixopluc d'un estat i les seves institucions, ni pot basar-se en el voluntarisme clandestí, confinat en un permanent complex de pertànyer a una anomalia nacional, incapaç de fer-se sentir i respectar. Que les millors idees, per molt genials que siguin, sense el suport d'un poder de veritat que les avaluï, poden acabar recloses en l'oblit.

de set en set | MANUEL CASTAÑO

Disturbis sense disculpa

A França han començat a veure el dimoni que tenien amagat a les golfes, i ara tot són presses. Els errors vénen de molt lluny però les solucions han de ser immediates. Si han tardat dotze dies a decretar tocs de queda, una mesura que tothom veia inevitable ja la tercera nit, només pot ser per por del què diran, una por que cap govern no es pot permetre quan es tracta de la seguretat dels seus ciutadans. És veritat que hi ha sembradors de zitzània que volen explicar l'esdeveniment acusant la societat de no ser prou generosa amb les subvencions públiques abocades des de fa generacions a les famílies dels agressors, i que sempre estan a punt per acusar els governants de provocadors i les víctimes de falta

de respecte als pobres «joves» que expressen aneu a saber quin descontentament social per l'expedita via de cremar vehicles, atemorir l'honrada gent, destruir propietats públiques, i disparar amb bala contra la policia. Però aquests disculpadors del desordre no sols estan cada cop més desacreditats perquè les seves anàlisis no suporten el contrast amb la realitat sinó perquè comporten un insult a tots els contingents migratoris i a tots els habitants de ciutats satèl·lit que han dedicat anys de penes i treballs a tirar endavant. El mateix govern francès ha caigut en la trampa posant en el mateix lot el toc de queda i noves ajudes als «barris sensibles», perquè això conté el risc de donar a entendre que la violència dona rèdits.

la galeria | MIQUEL FAÑANÀS

«Dies irae»

Diàriament i a través de les ones hertzianes, l'Església Catòlica revela el seu autèntic rostre del conservadurisme més pregon fent costat als sectors més intransigents de la dreta espanyola. A les acaballes del franquisme i al començament de la transició, alguns sectors del clergat, amb permís de la superioritat, varen adoptar un calculat paper progressista cedint temples per a trobades de vaguistes de la construcció i/o reunions clandestines de l'Assemblea de Catalunya.

Ara, però, passat el temps prudencial perquè el poble s'hagi oblidat del seu passat de connivència amb la dictadura (amb fotografies de la jerarquia catòlica portant el Caudillo sota pal·li), retorna la ideologia —que segurament

mai no havia deixat de banda— de suport i acostament a les classes dominants, a la dreta més cavernícola del nostre país. És una autèntica vergonya que aquells que varen intentar amagar els abusos a nens protagonitzats per alguns dels seus bisbes generin ara odi i crispació, i vulguin erigir-se encara en defensors de la moral. Han tapat com han pogut els seus escàndols i mai se'ls ha passat pel cap manifestar-se en temes de drets humans, contra la fam al tercer món o pels drets dels treballadors. S'han tret la careta i demostren que continuen essent els de sempre, els del poder i la intransigència, entossudits a predicar velles històries de pors i d'infernals. És el seu particular *dies irae*.